ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ КЛАСТЕРНИХ ІНСТРУМЕНТІВ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ ТА В'ЄТНАМІ

COMPARATIVE ANALYSIS OF CLUSTER INSTRUMENTS OF ECONOMIC DEVELOPMENT IN UKRAINE AND VIETNAM

Здійснено порівняльний аналіз кластерних інструментів економічного розвитку України та В'єтнаму. Дослідження показало, що абсолютна більшість із діючих в Україні кластерів має істотні стратегічні розриви між стратегічними цілями та ресурсами для їх реалізації. Для ліквідації стратегічних розривів обґрунтовано комплекс практичних рекомендацій, який узагальнено складається з таких основних елементів: включення у чинне законодавство поняття «інноваційний промисловий кластер шостого технологічного укладу»; надання суб'єктам таких кластерів інноваційних податкових пільг; забезпечення пільгового кредитування внутрішньокластерних інноваційних проєктів. Результативність застосування кластерних інструментів економічного розвитку у В'єтнамі є значно більшою, ніж в Україні. Найвища результативність кластерного розвитку досягнута у В'єтнамі по чотирнадцяти з проаналізованих нами шістнадцяти позицій, а в Україні найвища результативність не досягнута за жодною позицією. За кожним із десяти не застосованих в Україні кластерних інструментів економічного розвитку нами проведено обґрунтування доцільності та ефективності їх запровадження в нашій державі. Для впровадження кожного з найважливіших кластерних інструментів економічного розвитку в Україні має бути створена відповідна законодавча база, а також система підзаконних нормативних актів для його практичної реалізації.

Ключові слова: порівняльний аналіз, кластерні інструменти, економічний розвиток, стратегічний розрив, В'єтнаму.

Осуществлен сравнительный анализ кластерных инструментов экономического

развития Украины и Вьетнама. Исследование показало, что абсолютное большинство из действующих в Украине кластеров имеет существенные стратегические разрывы между стратегическими целями и ресурсами для их реализации. С целью ликвидации стратегических разрывов обоснован комплекс практических рекомендаций, который обобщенно состоит из следующих основных элементов: включение в действующее законодательство понятие «инновационный промышленный кластер шестого технологического уклада»; предоставление субъектам таких кластеров инновационных налоговых льгот; обеспечение льготного кредитования внутрикластерных инновационных проектов. По результативности применения кластерных инструментов экономического развития Вьетнам значительно опережает Украину. Самая высокая результативность кластерного развития достигнута во Вьетнаме по четырнадцати из проанализированных нами шестнадцати позиций, а в Украине самая высокая результативность не была достигнута ни по одной позиции. По каждому из десяти неприменимых в Украине кластерных инструментов экономического развития нами проведено обоснование целесообразности и эффективности их внедрения в нашем государстве. С целью внедрения каждого из важнейших кластерных инструментов экономического развития в Украине должна быть создана соответствующая законодательная база, а также система подзаконных нормативных актов для его практической реализации.

Ключевые слова: сравнительный анализ, кластерные инструменты, экономическое развитие, стратегический разрыв, Вьетнам.

УДК 336.71.078.3

DOI: <https://doi.org/10.32843/infrastruct55-5>

Ле Тхі Минь Хуїєн

студентка

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова

Ніколаєв Ю.О.

к.е.н., доцент кафедри

світового господарства

і міжнародних економічних відносин
Одеський національний університет імені І.І. Мечникова

Le Tkhi Myn Khuiien

Odessa I.I. Mechnikov National University

Nikolayev Yuriy

Odessa I.I. Mechnikov National University

Comparative analysis of cluster instruments for economic development of Ukraine and Vietnam is carried out. The study showed that the absolute majority of the clusters operating in Ukraine have significant strategic gaps between strategic goals and resources for their implementation. In order to eliminate strategic gaps, a set of practical recommendations has been substantiated, which generally consists of the following main elements: inclusion in the current legislation of the concept of "innovative industrial cluster of the sixth technological order"; providing the subjects of such clusters with innovative tax benefits; provision of concessional lending for intra-cluster innovation projects. In terms of the effectiveness of the use of cluster instruments for economic development, Vietnam is significantly ahead of Ukraine. The highest efficiency of cluster development was achieved in Vietnam for fourteen of the sixteen positions we analyzed, and in Ukraine, the highest efficiency was not achieved for any position. For each of the ten cluster instruments of economic development that are not used in Ukraine, we substantiated the feasibility and effectiveness of their implementation in our state. In order to introduce each of the most important cluster instruments of economic development, an appropriate legislative framework should be created in Ukraine, as well as a system of by-laws for its practical implementation. Vietnam has been well done in the cluster industrial policy. To the end of 2020, there are 260 industrial parks in the whole country (besides, there are some industrial parks acquired licensing but not yet constructed or having planned but not yet approved). Hanoi plans to build 43 industrial clusters in 2021. To ensure efficient operation of industrial clusters, Hanoi would provide supporting policies for enterprises and business households relocating their operation into industrial clusters, while setting up a list of service fees for all industrial clusters in the city. Hanoi plans to further promote investment and higher occupancy rate in industrial clusters, gradually transforming the current management model towards greater efficiency in operation of industrial clusters.

Key words: comparative analysis, cluster instruments, economic development, strategic gap, Vietnam.

Постановка проблеми. Успішний досвід регіональної і національної модернізації за допомогою кластерів із метою його впровадження в Україні є досить добре вивченим на прикладах економічно розвинених країн. Разом із цим використання успішного досвіду кластерної модернізації є

більш доцільним поміж країн із приблизно однаковим рівнем загального економічного розвитку. У цьому зв'язку недостатньо вивченим є досвід успішної економічної кластеризації В'єтнаму, окремі елементи якого доцільно впроваджувати в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Досвідкові успішної кластерної модернізації В'єтнаму присвячено низку наукових і практичних публікацій провідних дослідників даного питання, передусім таких, як: Ву Хоанг Нам, Тецусі Сонобе, Кейдзіро Оцука [1], Фам Тхі Ань, Тран Тай Май Дю, Артур П. Ж. Мой, Каролайн Кроезе, Саймон Р. Буш [2], Діпак Мохіндра [3], Нгок Май [4], Фам Тхі Тхань Хонг, Нгуен Бінь Джанг [5].

Проте бракує публікацій, присвячених обґрунтуванню доцільності та ефективності впровадження окремих кластерних інструментів економічного розвитку В'єтнаму в Україні. Цій проблемі і присвячено дану статтю.

Метою дослідження є порівняльний аналіз кластерних інструментів економічного розвитку України та В'єтнаму.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Ву Хоанг Нам, Тецусі Сонобе, Кейдзіро Оцука в результаті дослідження кластерного розвитку В'єтнаму виявили, що «як людський капітал, так і соціальний капітал власників (виміряний спорідненими зв'язками із зарубіжними в'єтнамськими торговцями) сприяв інноваційному виходу В'єтнаму на нові експортні ринки. Окрім того, виявляється, що загальний людський капітал, набутий у процесі навчання, та конкретний людський капітал, набутий досвідом управління, сприяли прийняттю вертикально інтегрованої виробничої системи, що, своєю чергою, сприяло підвищенню ефективності діяльності підприємств» [1].

Фам Тхі Ань, Тран Тай Май Дю, Артур П. Ж. Мой, Каролайн Кроезе, Саймон Р. Буш своє дослідження присвятили еколого-орієнтованим агропромисловим кластерам В'єтнаму. Вони дійшли до висновку, що «економічна доцільність розроблення еко-агропромислового кластера для виробництва риб у В'єтнамі залежить від енергозбереження та ефективних доходів, отриманих від продажу вироблених цінних матеріалів, таких як хітозан та корм для тварин» [2, с. 2107].

Діпак Мохіндра провів порівняльний аналіз кластерного економічного розвитку двох найбільших міст В'єтнаму – Ханоя та Хошиміна та дійшов висновку, що «обидва міста культурно відрізняються один від одного. Необхідним є підхід до кластерного розвитку обох міст із різними стратегіями: для Ханоя використовувати стратегію низьких витрат, а для Хошиміна – стратегію диверсифікації» [3].

Згідно з дослідженням Нгок Май, «щоб забезпечити ефективну роботу промислових кластерів, Ханой забезпечить підтримку політики для підприємств та домогосподарств, які перенесуть свою діяльність у промислові кластери... Сьогодні Ханой налічує 70 діючих промислових кластерів та парків у 17 районах міста, що займають загальну площу 1 686 га та роблять значний внесок в економічний розвиток та соціальне забезпечення» [4].

Фам Тхі Тхань Хонг, Нгуен Бінь Джанг у своєму дослідженні розглянули чинники розвитку промислових кластерів у В'єтнамі та виявили, що «серед чотирьох типів промислових агломерацій – Маршаллівський промисловий кластер, кластер із маточинами і спицями, кластер-послідовник та державно-централізований промисловий кластер – другий тип найбільш адекватно відбиває реальну ситуацію з перебудовою економіки В'єтнаму» [5, с. 252].

Майкл Портер і Крістіан Кетелс у результаті проведеного ними дослідження сформулювали такі рекомендації для успішного кластерного промислового розвитку В'єтнаму: «...оновлення кваліфікованої та напівкваліфікованої робочої сили, щоб вона була більш адаптована до потреб ринку; ... збереження паритету щодо конкурентоспроможності та макростабільності; ... запровадження співпраці між регіональними кластерами електроніки в Ханой та Хошиміні; ... боротьба з корупцією; ... розширення інфраструктури за межі кластерних індустріальних зон; ... посилення креативності у базовій освіті; ... інтенсивне впровадження державно-приватного партнерства для фінансування НДДКР та навчання; ... заміщення економічно неефективних державних підприємств приватними шляхом поступової повної приватизації; ... заохочення приватних фірм до формування незалежних бізнес-асоціацій» [6, с. 31–33].

Тецуро Сайшо, аналізуючи діяльність Технологічної компанії харчової промисловості Данангу, дійшов висновку: «У Технологічній компанії харчової промисловості Данангу різні споріднені організації об'єднуються, щоб освоїти багато предметів, тим самим розвиваючи майбутній промисловий кластер. Буде досягнутий синергетичний ефект, який створює взаємовигідні стосунки для кожної організації; підвищується продуктивність району та забезпечуються інновації» [7, с. 1822].

Патрік Гілаберт у результаті проведеного ним дослідження дає такі рекомендації щодо ефективного кластерного будівництва в умовах В'єтнаму: «Гострота в'єтнамської проблеми нестачі ресурсів є головною перешкодою на шляху успішного кластерного будівництва. Звідси, необхідно робити висновки на майбутнє. Розсіювання енергій та ресурсів кластеризації між кількома секторами в'єтнамської економіки не принесе додаткових переваг масштабу; натомість фокус процесу кластеризації має бути сконцентрованим на одному або принаймні дуже обмеженій кількості секторів» [8, с. 35].

Тошітака Гокан, Ікуо Куройва, Кентаро Накаджіма, Шозо Саката у ході проведеного ними дослідження обґрунтували такі висновки щодо наявного стану процесу кластеризації у В'єтнамі: «Глобально обмежений і розріджений на місцях просторовий малюнок указує на те, що існує

обмежена кількість промислових кластерів, які становлять відносно вузьке важливе утворення. У випадку з В'єтнамом виробництво залізничних локомотивів та рухомого складу утворює такий кластер. Варто зазначити, що багато кластерів зосереджені у вузькому діапазоні, де індекс глобального масштабу (GE) становить близько 0,2, а індекс місцевої щільності (LD) – менше 0,2. Ці скупчення переважно розташовані в Ханой та/або Хошиміні» [9, с. 10–11].

Щодо типів промислового кластера Пол Кругман [10] виділив чотири типи, серед яких:

- по-перше, Маршаллівський промисловий кластер – це місце, де збираються малі і середні підприємства у галузі;

- по-друге, кластер «з маточиною і спицею» – це місце розташування однієї яскравої фірми та пов'язаних із нею фірм. Японія називає цей тип «містечком компанії»;

- по-третє, промисловий кластер-супутник – це місце, що збирає підтримуючі фірми в межах загального ланцюжка цінностей;

- по-четверте, державний централізований промисловий кластер – це місце, де фірми збираються навколо одного або декількох державних підприємств. Цей тип, як правило, використовується у національній оборонній промисловості.

Через відсутність на міжнародному рівні великих вітчизняних фірм або глобальних конкуруючих вітчизняних фірм залучення іноземних інвестицій відіграє вирішальну роль для економіки В'єтнаму. Тому серед згаданих вище чотирьох типів промислових кластерів другий тип слід розвивати у В'єтнамі.

Для оцінки політики промислової кластеризації у В'єтнамі, включаючи як формальний, так і неформальний її типи, доцільно застосувати теорію Кучікі Акіфумі [11]. Згідно зі згаданою теорією, спочатку країна повинна розвивати індустріальні парки та експортоорієнтовані зони. Потім країна повинна поліпшити свій потенціал, включаючи жорстку інфраструктуру (транспорт, зв'язок, електроенергію, водопостачання), м'яку інфраструктуру (законодавство, адміністративний апарат, особливо перевіряючі та ліцензуючі органи, людські ресурси, включаючи як загальні, так і кваліфіковані людські ресурси, та рівень життя іноземних громадян – менеджерів та їхніх сімей). По-третє, необхідно проводити політику інтенсивного залучення прямих зарубіжних інвестицій від провідних світових транснаціональних корпорацій, включаючи фірми, що займаються брендингом, фірми – оригінальні виробники комплектного обладнання (ОЕМ) та фірми – виробники виробу, що виробляється за власним оригінальним проєктом виробника, а не за ліцензією (ODM). Нарешті, зацікавлена у власному кластерному розвитку країна має заохочувати аутсорсингові компанії,

субпідрядників та інші міжнародні й вітчизняні спільні підприємства до участі у ланцюжках створення вартості та виробничих мережах, які очолюють провідні транснаціональні корпорації.

Перший крок В'єтнам зробив дуже вдало та ефективно. На кінець 2020 р. у країні функціонує 260 індустріальних парків (окрім того, є кілька індустріальних парків, які отримали ліцензію, але ще не побудовані або не заплановані, або ще не затверджені). На Півночі (особливо в Ханой та околицях) та у південних ключових економічних регіонах існує велика кількість в'єтнамських індустріальних парків. Індустріальні парки зосереджені переважно в Донг Най (28 парків), Бінь Дуонг (27 парків), Хошиміні та Ханой (по 16 парків у кожному місті). Ми можемо спостерігати формування «промислових коридорів» уздовж національних магістралей 1А, 2А, 5, 10, 13, 14, 18А, 22, 51А та ін. Ханой планує побудувати 43 промислові кластери в 2021 р. Для забезпечення ефективної роботи промислових кластерів Ханой забезпечить підтримку політики кластеризації для підприємств та домогосподарств, переносючи свою діяльність у промислові кластери. Народний комітет Ханой планує розпочати будівництво нових 43 промислових кластерів у 2021 р., намагаючись задовольнити зростаючий попит бізнесу в найближчі роки. Цей крок був розкритий у плані № 68 / КН-UBND щодо управління та розвитку промислових кластерів у Ханой на 2021 р. Станом на кінець 2020 р. Ханой має 300 тис діючих підприємств, що є другим за кількістю в країні після міста Хошиміна. У тому числі 122 тис діючих підприємств було створено у період 2016–2020 рр. На найближчі п'ять років місто планує відкривати в середньому 30 тис нових підприємств на рік та створити близько 1,5 млн нових робочих місць. В особливому плані, наміченому місцевою владою, перший індустріальний парк планується побудувати у першому кварталі 2021 р., інші 23 – у другому кварталі; 13 – у третьому та шість – у заключному кварталі. Ханой також націлений на оснащення 100% промислових кластерів відповідною технічною інфраструктурою, включаючи систему очищення стічних вод за національними стандартами. Щоб забезпечити ефективну роботу промислових кластерів, Ханой забезпечить підтримку політики для підприємств та домогосподарств, які перенесуть свою діяльність у промислові кластери, одночасно встановлюючи перелік плати за послуги для всіх промислових кластерів міста. Окрім побудови нових промислових кластерів, місто має намір оцінити поточний стан функціонуючих кластерів для їх подальшого оновлення, якщо це необхідно. Ханой планує й надалі сприяти інвестиціям та підвищенню заповнюваності промислових кластерів, поступово трансформуючи поточну модель управління у бік більшої ефективності роботи

промислових кластерів. Сьогодні в Ханой налічується 70 діючих промислових кластерів та парків у 17 районах міста, що займають загальну площу 1 686 га та роблять значний внесок в економічний розвиток та соціальне забезпечення. Ці промислові кластери та парки залучили 3 864 підприємства, які створили 60 тис робочих місць, і сплатили до державної скарбниці 1,1 трлн в'єтнамських донгів (47,28 млн дол. США) [4].

Той факт, що існує низка індустріальних парків незалежно від розміру територій, які географічно пов'язані один з одним у межах великих міських регіонів та вздовж важливих магістралей, є важливою передумовою для успішного просування кластерної промислової політики.

Таким чином, В'єтнам потребує розроблення й ефективного впровадження покрокової політики промислової кластеризації (як важливого складового елементу програм реструктуризації економіки), яка повинна складатися з таких етапів:

1) реструктуризація територій із метою створення вузькофункціональних (монопродуктових) міських районів із максимальною концентрацією відповідних централізованих ресурсів, щоб забезпечити основу для розвитку промислових кластерів відповідної спеціалізації (у зв'язку з нестачею ресурсів та неприпустимістю їх розпоширення між багатьма галузями господарської спеціалізації);

2) планування розвитку індустріальних парків за галузями та галузевими функціями кожного конкретного вузькоспеціалізованого регіону;

3) планування транспортної інфраструктури з урахуванням планів для регіонів, політики розвитку промислових кластерів В'єтнаму та особливостей розподілу глобальних виробничих мереж і промислових кластерів інших країн регіону;

4) зосередження уваги на міжнародному співробітництві у формуванні політики промислової кластеризації, оскільки багато держав підтримують закордонні інвестиції своїх фірм і, отже, зацікавлені в політиці промислової локалізації В'єтнаму як країни – реципієнта даних інвестицій;

5) поліпшення пропускної здатності інфраструктури, відповідних установ і, як наслідок, суттєве поліпшення умов життя місцевого населення;

6) розроблення покрокової програми побудови («білої книги») розвитку інноваційних промислових кластерів. Програма, або «біла книга», повинна містити зміст програми, цілі, рішення та умови для реалізації таких рішень. Потрібно адоптувати до в'єтнамських умов досвід Японії, Південної Кореї та європейських країн.

Минуло 24 роки від початку організації процесу становлення кластерів в Україні. Практика формування кластерів в країні продемонструвала їх ефективність не тільки в підвищенні показників

виробництва, а й у створенні сучасного соціального капіталу територій, регіонів, де функціонують кластери. Разом із цим проведений нами аналіз стратегічних розривів між сформульованими стратегічними цілями і наявним станом речей в українських кластерах показав, що абсолютна більшість із діючих в Україні кластерів має істотні стратегічні розриви між стратегічними цілями та ресурсами для їх реалізації.

Найбільш типовими стратегічними розривами, виявленими в українських кластерах за результатами проведеного нами дослідження, є:

- брак стимулів і коштів для генерування і комерціалізації базисних інновацій;
- закріплення всередині кластерів застарілого технологічного укладу;
- слабка координація діяльності кластерних суб'єктів усередині кластерів;
- слабка взаємодія влади і бізнесу в рамках кластерів;
- недостатнє фінансово-економічне забезпечення та матеріально-технічна база;
- недостатній рівень підготовки кадрів для потреб кластерів українськими закладами вищої освіти;
- недостатнє інформаційне забезпечення кластерів;
- низькі темпи розвитку кластерів.

Із метою ліквідації стратегічних розривів нами пропонується, використавши успішний досвід В'єтнаму, розробити і реалізувати комплекс практичних рекомендацій, який узагальнено складається з таких елементів:

- включення у чинне законодавство поняття «інноваційний промисловий кластер шостого технологічного укладу» та надання суб'єктам таких кластерів інноваційних податкових пільг і забезпечення пільгового кредитування внутрішньокластерних інноваційних проєктів;
- під час створення національного кластеру на базі вже діючих регіональних кластерів передбачити низку практичних заходів щодо стимулювання внутрішньокластерного співробітництва між кластерними суб'єктами регіонів, що об'єднуються в єдиний національний кластер;
- передача місцевими органами влади частини своїх повноважень щодо відведення земель кластерним суб'єктам і ліцензування їхньої діяльності кластерним громадським об'єднанням підприємців;
- залучення інвесторів, спонсорів і меценатів у кластери на конкурсній основі;
- створення кластерних інноваційних фондів з отриманням відповідних пільг від держави;
- підсилення і стимулювання роботи координаційних структур у кластерах;
- здійснення допомоги закладам вищої освіти з боку фахівців кластерів у підготовці майбутніх спеціалістів.

Подолання проаналізованих нами стратегічних розривів є необхідним кроком для впровадження кластерної промислової політики як інструмента переходу України до більш високих технологічних укладів.

На основі аналізу наукових і практичних літературних джерел нами систематизовано існуючі станом на 31.12.2020 кластерні механізми економічного розвитку обох порівнюваних країн. Як витікає з нашого дослідження, у В'єтнамі на відміну від України використовується більш представницький арсенал кластерних інструментів економічного розвитку: із п'ятнадцяти врахованих нами позицій в Україні не використовується 10 позицій, а у В'єтнамі – лише три позиції. І, як наслідок, результативність застосування кластерних інструментів

економічного розвитку у В'єтнамі є значно більшою, ніж в Україні. Найвища результативність досягнута у В'єтнамі по чотирнадцяти з проаналізованих нами шістнадцяти позицій, а в Україні – найвища результативність не досягнута за жодною позицією.

Зважаючи на необхідність досягнення Україною аналогічних В'єтнамів результатів, доцільно обґрунтувати шляхи впровадження найважливіших кластерних інструментів економічного розвитку В'єтнаму в Україні.

За кожним із десяти не застосованих в Україні кластерних інструментів економічного розвитку нами проведено обґрунтування доцільності та ефективності їх упровадження в нашій державі.

Аргументи на користь такої доцільності згруповано в табл. 1.

Таблиця 1

Обґрунтування доцільності та ефективності впровадження окремих кластерних інструментів економічного розвитку В'єтнаму в Україні

№	Зміст ефективного кластерного інструменту економічного розвитку В'єтнаму	Обґрунтування доцільності та ефективності впровадження ефективного кластерного інструменту економічного розвитку В'єтнаму в Україні
1	2	3
1	Дирижистська політика створення і підтримки регіональних кластерів.	Досвід економічно менш розвинених країн (В'єтнаму, Куби та інших) свідчить, що ефективно діючою та результативною може бути лише жорстко державно керована дирижистська політика створення і підтримки регіональних кластерів у країнах з подібним рівнем економічного розвитку (зокрема, в Україні).
2	Задоволення потреби в трудових ресурсах шляхом удосконалення програм кластерів із підготовки кадрів.	Як показує досвід, в Україні бракує фахівців, здатних ефективно працювати на кластерних підприємствах з іноземними інвестиціями. Такі підприємства самі спроможні готувати собі працівників із необхідним рівнем кваліфікації, знань, умінь та навиків.
3	Податкові пільги для кластерного бізнесу	Досвід В'єтнаму показує, що порівняно з 2009 р. загальна сума додаткових надходжень до державного бюджету від усіх кластерних утворень на його території у 2019 р. збільшилася в 2,1 рази. Таким чином, 50-відсоткові знижки від корпоративного податку на прибуток та від податку на додану вартість через значне зростання кількості кластерних платників податків призвело не до зменшення надходжень до державної скарбниці, а, навпаки, до збільшення загальної суми надходжень до державного бюджету. Ось чому такий ефективний в'єтнамський досвід доцільно використати й в Україні.
4	Митні пільги для кластерного бізнесу	Механізм дії митних і податкових пільг співпадає. Це є ще одним доказом того, що з метою збільшення надходжень коштів від кластерних імпортерів доцільним є використання в Україні в'єтнамського досвіду щодо надання суттєвих митних пільг кластерному бізнесові на своїй території.
5	Пільгове кредитування кластерів	Будь-який успішний кластер включає до свого складу фінансові структури, які у цьому конкретному випадку поводять себе не як завжди в Україні (намагаючись по максимуму забирати всі кошти у своїх боржників, залишаючи їх без засобів на існування), а зорієнтовані на довготермінову участь у поділі прибутків усередині кластера. У В'єтнамі держава субсидує різницю між ринковою вартістю кредиту та пільговим відсотком для кластерного бізнесу. Основним завданням реформування питань кластерного регулювання в Україні має бути створення системи законодавчих та підзаконних нормативних актів, яка б сприяла розвитку кластерного бізнесу в Україні, а через це й успішному інноваційно-інвестиційному розвитку нашої країни.
6	Державні субвенції (субсидії) для кластерів	Із метою прискорення кластерного інноваційного розвитку В'єтнам використовує бюджетні субвенції для субсидування пріоритетних напрямів кластерного бізнесу. Подібний механізм доцільно використовувати й в Україні.
7	Державний захист національного кластерного товаровиробника на експортних зарубіжних ринках	Міністерство промисловості і торгівлі В'єтнаму регулярно захищає інтереси національних кластерних товаровиробників-експортерів на закордонних ринках. З іншого боку, Міністерство промисловості і торгівлі В'єтнаму регулярно видає накази про запровадження антидемпінгових санкцій щодо недобросовісних імпортерів із метою захисту на території В'єтнаму національних кластерних товаровиробників. Подібний механізм доцільно використовувати й в Україні.

1	2	3
8	Формування кластерної політики, орієнтованої на особливості конкретних кластерних структур, вибір відповідних інструментів державної підтримки	Основним завданням реформування питань кластерного регулювання в Україні має бути створення системи законодавчих та підзаконних нормативних актів, яка б сприяла розвитку кластерного бізнесу в Україні, а через це й успішному інноваційно-інвестиційному розвитку нашої країни.
9	Розробка системи проблемно орієнтованого моніторингу	Міністерство промисловості і торгівлі В'єтнаму здійснює постійно діючий моніторинг щодо всіх основних проблемних питань, з якими стикається розвиток національних промислових кластерів. Подібний механізм доцільно використовувати й Україні.
10	Пільги для іноземних інвесторів у кластерний бізнес	Міністерство промисловості і торгівлі В'єтнаму розробило і успішно використовує систему адресних пільг для іноземних інвесторів національних кластерних утворень. Подібний механізм доцільно використовувати й Україні.

Джерело: власні дослідження авторів

Із метою впровадження кожного з указаних у табл. 1 кластерних інструментів економічного розвитку в Україні має бути створена відповідна законодавча база, а також система підзаконних нормативних актів для її практичної реалізації.

Висновки з проведеного дослідження. Через відсутність на міжнародному рівні великих вітчизняних фірм або глобальних конкуруючих вітчизняних фірм залучення іноземних інвестицій відіграє вирішальну роль для економіки В'єтнаму. Тому серед чотирьох (за Полом Кругманом) типів промислових кластерів, другий тип (кластер «із маточиною і спицею») є найбільш розвиненим у В'єтнамі. Той факт, що у В'єтнамі успішно функціонує велика кількість індустріальних парків, є важливою передумовою для успішних результатів проведення кластерної промислової політики у цій країні, основні елементи якої доцільно впроваджувати в Україні.

На основі аналізу наукових і практичних літературних джерел нами систематизовано існуючі станом на 31.12.2020 кластерні механізми економічного розвитку обох порівнюваних між собою країн. У В'єтнамі на відміну від України використовується більш представницький арсенал кластерних інструментів економічного розвитку: із п'ятнадцяти врахованих нами позицій щодо кластерних інструментів розвитку в Україні не використовується 10 позицій, а у В'єтнамі – лише три позиції. Серед проаналізованих нами найбільш ефективних кластерних інструментів економічного розвитку В'єтнаму слід назвати, перш за все, такі: дирижистська політика створення і підтримки регіональних або національних економічних кластерів; податкові, митні, кредитні пільги для бізнесу всередині інноваційних промислових кластерів та ін. І, як наслідок, результативність застосування кластерних інструментів економічного розвитку у В'єтнамі є значно більшою, ніж в Україні. Найвища результативність досягнута у В'єтнамі по чотирнадцяти з проаналізованих нами шістнадцяти позицій щодо результативності кластерного розвитку, а в Україні

найвища результативність не досягнута за жодною позицією. За кожним із десяти не застосованих в Україні кластерних інструментів економічного розвитку нами проведено обґрунтування доцільності та ефективності їх упровадження в нашій державі. Із метою впровадження кожного з найважливіших кластерних інструментів економічного розвитку в Україні має бути створена відповідна законодавча база, а також система підзаконних нормативних актів для її практичної реалізації.

До перспективних досліджень у даному напрямі, на нашу думку, можна віднести: вивчення успішного досвіду регіональної і національної кластеризації інших економічно менш розвинених країн із метою його адаптації в Україні, зокрема досвіду Мексики та Індії; розроблення практичних інструментів успішної кластеризації в Україні в умовах коронавірусної кризи.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Vu Hoang Nam, Tetsushi Sonobe & Keijiro Otsuka. An Inquiry into the Development Process of Village Industries: The Case of a Knitwear Cluster in Northern Vietnam. *The Journal of Development Studies*. 2010. Vol. 46. Issue 2. URL: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/00220380902952373?scroll=top&needAccess=true> (дата звернення: 07.05.2021).
2. Pham ThiAnh, Tran ThiMy Dieu, Arthur P.J.Mol, CarolienKroeze, Simon R.Bush. Towards eco-agro industrial clusters in aquatic production: the case of shrimp processing industry in Vietnam. *Journal of Cleaner Production*. 2011. Vol. 19. Issue 17–18. P. 2107–2118. URL: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/1540496X.2020.1434504?scroll=top&needAccess=true> (дата звернення: 07.05.2021).
3. Deepak Mohindra. Hanoi vs HCMC: What differentiates these two apparel manufacturing clusters in Vietnam. *Apparel Resources*. 2018. 03-June. URL: <https://vn.apparelresources.com/business-news/sourcing/hanoi-vs-hcmc-differentiates-two-apparel-manufacturing-clusters-vietnam/> (дата звернення: 07.05.2021).
4. Ngoc Mai. Hanoi plans to build 43 industrial clusters in 2021. *Hanoi Times*. 2021. March, 24th.

URL: <http://hanoitimes.vn/hanoi-plans-to-build-43-industrial-clusters-in-2021-316769.html> (дата звернення: 07.05.2021).

5. Pham, Thi Thanh Hong and Nguyen, Binh Giang. Industrial Clustering Policy and Economic Restructuring in Vietnam. Proceedings of the *International Conference on Enterprises Challenges: How to Overcome Economic Crisis* No. ISBN 978-604-911-227-0 (14 September 2012). 2012. P. 252–261. URL: https://mpira.ub.uni-muenchen.de/41471/1/MPRA_paper_41471.pdf (дата звернення: 07.05.2021).

6. Michael Porter, Christian Ketels. Analysis and Recommendations on the Development of Vietnam's Electronics Cluster. *Harvard Business School Microeconomics of Competitiveness*. 2008. May 2008. 38p. URL: https://www.amchamvietnam.com/wp-content/uploads/2015/04/080500-Porter-et-al-Vietnam_Electronics_2008.pdf (дата звернення: 07.05.2021).

7. Tetsuro Saisho. Possibility of Forming Industrial Clusters in Vietnam: Case Study of FPT City Da Nang in Da Nang. *Journal of Business and Economics*. 2015. Vol. 6. № 11. P. 1813–1823. URL: <http://www.academicstar.us/UploadFile/Picture/2016-3/201632855655162.pdf> (дата звернення: 07.05.2021).

8. Patrik Hilbert. Independent Terminal Evaluation. SME Cluster Development. *UNIDO Evaluation Group*. 2013. 82 p. URL: https://www.unido.org/sites/default/files/2014-01/Vietnam_CT_final_ammen-ded_140123_0.pdf (дата звернення: 07.05.2021).

9. Toshitaka Gokan, Ikuo Kuroiwa, Kentaro Nakajima and Shozo Sakata. Spatial patterns of manufacturing clusters in Vietnam. *IDE Discussion Paper*. 2016. № 616. 29 p. URL: <https://www.ide.go.jp/library/English/Publish/Download/Dp/pdf/616.pdf> (дата звернення: 07.05.2021).

10. Krugman, Paul. Increasing Returns and Economic Geography. *Journal of Political Economy*. 1991. № 99. P. 483–499. URL: https://pr.princeton.edu/pictures/g-k/krugman/krugman-increasing_returns_1991.pdf (дата звернення: 07.05.2021).

11. Kuchiki, Akifumi. Theory of a Flowchart Approach to Industrial Cluster Policy. *IDE Discussion Paper*. 2005. № 36. 2005.9. URL: http://www.ide.go.jp/library/English/Publish/Download/Jrp/pdf/137_1.pdf (дата звернення: 07.05.2021).

REFERENCES:

1. Vu Hoang Nam, Tetsushi Sonobe & Keijiro Otsuka (2010) An Inquiry into the Development Process of Village Industries: The Case of a Knitwear Cluster in Northern Vietnam. *The Journal of Development Studies*, vol. 46, issue 2. Available at: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/00220380902952373?scroll=top&needAccess=true> (accessed 07 May 2021).

2. Pham Thi Anh, Tran Thi My Dieu, Arthur P.J. Mol, Carolien Kroeze, Simon R. Bush (2011) Towards eco-agro industrial clusters in aquatic production: the

case of shrimp processing industry in Vietnam. *Journal of Cleaner Production*, vol. 19, issue 17–18, pp. 2107–2118. Available at: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/1540496X.2020.1434504?scroll=top&needAccess=true> (accessed 07 May 2021).

3. Deepak Mohindra (2018) Hanoi vs HCMC: What differentiates these two apparel manufacturing clusters in Vietnam. *Apparel Resources*, 03-June. Available at: <https://vn.apparelresources.com/business-news/sourcing/hanoi-vs-hcmc-differentiates-two-apparel-manufacturing-clusters-vietnam/> (accessed 07 May 2021).

4. Ngoc Mai (2021) Hanoi plans to build 43 industrial clusters in 2021. *Hanoi Times*, March, 24th. Available at: <http://hanoitimes.vn/hanoi-plans-to-build-43-industrial-clusters-in-2021-316769.html> (accessed 07 May 2021).

5. Pham, Thi Thanh Hong and Nguyen, Binh Giang (2012) Industrial Clustering Policy and Economic Restructuring in Vietnam. Proceedings of the *International Conference on Enterprises Challenges: How to Overcome Economic Crisis*. No. ISBN 978-604-911-227-0 (14 September 2012), pp. 252–261. Available at: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/1540496X.2020.1434504?scroll=top&needAccess=true> (accessed 7 May 2021).

6. Michael Porter, Christian Ketels (2008) Analysis and Recommendations on the Development of Vietnam's Electronics Cluster. *Harvard Business School Microeconomics of Competitiveness*, May 2008, 38 p. Available at: https://www.amchamvietnam.com/wp-content/uploads/2015/04/080500-Porter-et-al-Vietnam_Electronics_2008.pdf (accessed 07 May 2021).

7. Tetsuro Saisho (2015) Possibility of Forming Industrial Clusters in Vietnam: Case Study of FPT City Da Nang in Da Nang. *Journal of Business and Economics*, vol. 6, no. 11, pp. 1813–1823. Available at: <http://www.academicstar.us/UploadFile/Picture/2016-3/201632855655162.pdf> (accessed 07 May 2021).

8. Patrik Hilbert (2013) Independent Terminal Evaluation. SME Cluster Development. *UNIDO Evaluation Group*, 82 p. Available at: https://www.unido.org/sites/default/files/2014-01/Vietnam_CT_final_ammen-ded_140123_0.pdf (accessed 07 May 2021).

9. Toshitaka Gokan, Ikuo Kuroiwa, Kentaro Nakajima and Shozo Sakata (2016) Spatial patterns of manufacturing clusters in Vietnam. *IDE Discussion Paper*, no. 616, 29 p. Available at: <https://www.ide.go.jp/library/English/Publish/Download/Dp/pdf/616.pdf> (accessed 07 May 2021).

10. Krugman, Paul (1991) Increasing Returns and Economic Geography. *Journal of Political Economy*, no. 99, pp. 483–499. Available at: https://pr.princeton.edu/pictures/g-k/krugman/krugman-increasing_returns_1991.pdf (accessed 07 May 2021).

11. Kuchiki, Akifumi (2005) Theory of a Flowchart Approach to Industrial Cluster Policy. *IDE Discussion Paper*, no. 36. 2005.9. Available at: http://www.ide.go.jp/library/English/Publish/Download/Jrp/pdf/137_1.pdf (accessed 07 May 2021).